

Dank (U)

Als kind gingen mijn zusjes en ik 's avonds op de knieën voor het bed op het koude zeil om ons avondgebedje te doen, waarin vooral veel dank klonk. En natuurlijk de vraag om zegen voor de nacht. Dankbaarheid was een issue in christelijke en katholieke opvoeding, want alles kwam van God. We zongen opgewekt uit volle borst: 'dank u, voor deze nieuwe morgen, dank u voor deze nieuwe dag, dank u, dat ik met al mijn zorgen, bij u komen mag'. Herkent u iets van mijn lichte gène achteraf bij zoveel ongecompliceerde dank richting de goede gever van dit alles? Zelfs irritatie voel ik. Zo simpel is het allemaal toch niet! Alsof er niet van alles fout gaat in deze wereld!

Vervuld van dankbaarheid om de goede samenwerking met velen hier en de rijke jaren die mij in de Dominicus ten deel vielen, besef ik toch dat spreken over dankbaarheid niet eenvoudig is. Er kleeft iets weeijs aan, iets christelijk vrooms, en de vraag is of je je energie niet beter in enige actie ter bevrijding van een Saoedische blogger zou kunnen investeren, of in het scheiden van je afval. Maar dankbaarheid is belangrijk, lees ik. Het schijnt zelfs wetenschappelijk bewezen te zijn dat dankbaarheid de kwaliteit van je leven verhoogt (S. Lyubomirsky, *The How of Happiness*). Wie zich dankbaar betoont leeft gelukkiger en gezonder. In de bijsluiting staat dat nierfunctie, bloeddruk en hart verbeteren en de stress daalt door dankbaar in het leven te staan.-

Maar waar zijn ouders nog op zijn geboortekaartje schreven 'met grote dankbaarheid ontvingen wij van God een zoon', koos filosoof Paul van Tongeren zelf toen hij vader werd op het kaartje als tekst: 'vol verwondering en blij...'. Zo schrijft hij in zijn boekje over dankbaarheid. En bij de generatie onder hem prijkt alleen het woord 'geboren' nog boven aan het geboortekaartje, en dan naam, datum en misschien zelfs het aantal grammen.* Wat is er met de dankbaarheid gebeurd? Is die uit het zicht geraakt, tegelijk met die in de hemel tronende God? Is dat een verklaring voor de soms neerwaartse spiraal waar onze samenleving lijkt te bewegen met zijn fixatie op geld, eigenbelang en agressie?

In de lezing uit Lucas wordt de dank om het wonder van de genezing dat de melaatse overkomt, nog tot God gericht. Het is maar een kort verhaal, maar het bevat de kernwoorden waar de hele bijbel op gebouwd is: mensen ontmoeten, ze werkelijk zien in wat hen teneerdrukt en een licht in hen ontsteken opdat ze weer opstaan. Dat wordt ons in al die boeken vol verhalen - weerbarstig als het leven zelf - steeds weer voorgehouden. Dit is wat we voor elkaar te betekenen hebben, zo goed als God te zijn. Daartoe zijn we geroepen. Maar van de tien betonen er negen geen dankbaarheid, staat er. Alleen de Samaritaan – een zigeuner of marokkaan zouden sommigen tegenwoordig zeggen – iemand die niet meetelt. Hij dankt. Waarmee maar gezegd wil zijn dat hokjes verradelijk zijn.

De andere negen uit die melaatsenkolonie keren niet terug om te danken. In die tijd van vanzelfsprekend alomtegenwoordig godsgeloof, van de Levende zegenen bij alles wat je doet, zoals in de joodse traditie gewoon, was dat vreemd. Wel 100 keer per dag heb je een zegenbede te zeggen in sommige stromingen, om jezelf als het ware in te weven in dat besef van gegeven krijgen en te leven van genade. Zo niet deze herrezenen. Misschien waren ze te druk hun leven weer op te pakken, terug naar huis, eindelijk bevrijd. Het kwam er niet van. Maar misschien later wel. Toen het weer rustig werd in hen. Toen ze konden terugblikken en beseften welk een geluk hun overkomen was. Misschien deden ze toen wat de traditie van hen vraagt. Vaak zie je pas achteraf hoe goed iets geweest is, of 's avonds voor het slapen gaan bij het doornemen van de dag. Tel je zegeningen zegt men wel. Om te ontdekken waar het meeviel, wat toch goed was.

Ik keek een aantal uitzendingen van het programma 'ik vertrek' (pas bij de derde besefte ik dat ik zelf aan het vertrekken was en vermoedelijk onbewust daarom voor deze ontspanning had gekozen!). Over Nederlanders die huis en baan opzeggen om in het buitenland een camping o.i.d. te beginnen. Liefst zonder de taal te kennen of enige horeca-ervaring te hebben. De overlevende blijken degenen die de goede moed bewaren, die tegenslag weg wuiven en weten dat er morgen weer nieuwe kansen zijn. Die blijven herhalen hoe heerlijk het is om deze stap gezet te hebben. Als die mensen 's avonds over hun bouwval uitkijkend het glas heffen en zeggen 'wat hebben we het goed', hoor ik dankbaarheid. Of is dat alleen tevredenheid??

Dankbaarheid is erkentelijk zijn voor het goede dat je ten deel valt, in het besef dat het niet vanzelfsprekend is dat alles goed gaat, en dat daar een zekere mate van geluk, mazzel, toeval bij hoort. Juist omdat niet alles af te dwingen of te organiseren valt. Het stijgt ook boven ons uit. Het gebeurt je. Wat dan te doen als je dit zo beseft? Buigen voor het Licht met een hoofdletter, de Levende danken, knielend misschien zelfs. Maar wie niets met die woorden met hoofdletters heeft ontbreekt een adres voor die algemene dankbaarheid om het bestaan dat je ten deel valt. Waar leg je

je vreugde om het leven, de liefde, de nieuwe dag, of zelfs simpelweg het bestaan met al zijn tegenslag en ongemak neer? Je kunt nergens een bosje bloemen kwijt als dank of een kaars aansteken. Hooguit een vreugdekreet slaken, of een gedicht schrijven zoals Bart Moeyaert deed; dat ik lees als een dank-je-wel-tot-niemand-in-het-bijzonder.

Dat ik dit mee mag maken, dacht ik afgelopen twee decennia wel eens. Als ik bij de kladden gegrepen werd door een overweging of een lied. Als in een gesprek de stilte neerdaalde en er helderheid kwam. Als in de voorbereidingen van een uitvaart een familie elkaar hervond en ik beseftte dat ook dit sterven om te leven kan zijn. Hoe vaak ging ik, de pastor nota bene, niet herboren verder door wat we opgedolven hadden met elkaar, aan levenskracht en verwondering. 'Dat ik besta', zegt de dichter, met een uitroep teken erachter. 'Dank u wel', zegt de genezen melaatse. En ik? Ik zeg, doe, leef allebei. Ze gaan over hetzelfde. Meer dan wie we danken - want wie of wat is God immers?! - gaat het er om dat we dankbaar durven zijn. En dan bedoel ik niet dat je altijd dankbaar zou moeten zijn, voor alles wat er maar gebeurt. Dat kan niet. Er gebeurt teveel dat onacceptabel is en aangeklaagd of tegengesproken moet worden. Maar laat de momenten van schoonheid en troost niet achteloos aan je voorbij gaan. Wie open staat en ziet wat er is om dankbaar voor te zijn, leeft lichter. Maak er tijd voor. Vier het. Zeg dank. Ieder op zijn/haar eigen manier. Wij hier op zondag met de woorden en gebaren van de christelijke traditie. Eu-charistie geheten. Grieks voor 'dank zeggen', dank voor wat gegeven is. Een gemeenschap van mensen, een icoon als Jezus, brood, wijn, bezieling en focus, van generatie op generatie, om leven, om de Levende. Lang voordat ik hier binnenkwam, en zo zal het na vandaag ook doorgaan. Ik ben er dankbaar voor. U. U. Niet meer op mijn blote knieën, maar wel uit het diepst van mijn hart.

Mirjam Wolthuis
mirjam.wolthuis@icloud.com

* Paul van Tongeren, Dankbaar. Denken over danken na de dood van God

Lezing: Evangelie vlg Lucas 7;12-20

Op zijn reis naar Jeruzalem trok Jezus door het grensgebied van Samaria en Galilea. Toen Hij een dorp inging, kwamen Hem tien melaatsen tegemoet. Ze bleven op een afstand staan en riepen luidkeels: 'Jezus, Meester, heb medelijden met ons.' Toen Hij hen zag zei Hij tegen hen: 'Ga u aan de priesters laten zien.' Onderweg werden ze gereinigd. Een van hen kwam terug toen hij zag dat hij genezen was, en met luide stem verheerlijkte hij God. Hij wierp zich aan Jezus' voeten en bedankte Hem. Dit was een Samaritaan. Jezus zei daarop: 'Er zijn er toch tien gereinigd! Waar blijven de negen anderen? Is er niemand teruggekomen om God eer te brengen, alleen deze vreemdeling?' En Hij zei tegen hem: 'Sta op en ga weer; uw vertrouwen is uw redding.'

Lezing: Bart Moeijaert, Nu

Ik adem niet, ik zing.
zelfs als ik zucht, klinkt het
per ongeluk alsof ik
een paar noten neurie
die me vannacht, terwijl
ik sliep, zijn voorgezongen.
Het is alsof de lucht
mijn deken is en ik
mijn hoofd het liefst
te rusten leg op het kussen
van mijn longen, de plek
waar ik mijn hartslag hoor
in vierkwartsmaat:
dat ik besta, dat ik besta.

Bart Moeyaert,
uit: Gedichten voor gelukkige mensen,
Querido, Amsterdam 2008